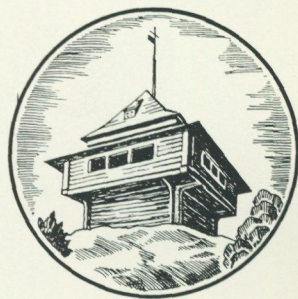

Fataburen 1977

Fataburen 1977

Fataburen

1977

Nordiska museets och Skansens årsbok

Redaktör: Göran Rosander

Pärmens färgbild: Montebello, fasaden mot Vaxholmsfjärden. Akvarell
av Fritz von Dardel, 1890-talet. Privat ägo.

Tryckt hos Berlings, Lund 1977
ISBN 91 7108 144 5

Fyllgubbar på två ungkarlshotell

Lars Anders Hagelin

Då man passerar ett ungkarlshotell av typ "Pelikanen" i Stockholm vid en tidpunkt då "gubbarna" går ut eller in, tycker man sig plötsligt vara i Albert Engströms värld, en värld som utifrån sett med största sannolikhet inte är likadan som för dem som själv tillhör den. Folk som skriver om denna värld – sociologer, socialt arbetande personer, nykterhetsskribenter och andra – har ofta svårt att finna ett lämpligt ord för personerna i denna miljö. Det vardagliga "fyllgubbe" är inte fint och kan låta som en svordom i en vetenskaplig text. Omskrivningar som "alkoholist i djupt förfall", "gravt alkoholiserad", "grav alkoholmissbrukare" o.d. är alla sämre och missar poängen. Då man hör ordet fyllgubbe tänker man på den kategori mäniskor det verkligen gäller – en kategori framvuxen ur speciella traditioner och under särskilda historiska förutsättningar. I uppsatsen använder jag därför den benämningen för att de inte skall blandas samman med alkoholister från andra klasser, andra generationer eller med andra traditioner.

Uppsatsen vill inte ge någon bild av ungkarlshotell i allmänhet, inte ens någon helhetsbild av de två studerade ungkarlshotellen, "Vale" och "Pelikanen". Sökarljuset är istället riktat mot dem som bor där. Intresset för dessa människor vaknade hos mig, när jag arbetade en tid på de två hotellen, ca en månad på vardera. Snart insåg jag hur egen och speciell den värld är som stadens fyllgubbar bygger upp. De representerar för de flesta människor ett sämre liv och låg status. "Fyllgubbkulturen" är under försvinnande i sin nuvarande form, om inte annat för att det är ett sätt att leva

som tillhör en äldre generation. Lägre åldersgrupper använder i regel andra berusningstekniker, berusningsritualer och många gånger andra gifter än alkohol. De yngre medborgare som är giftmissbrukare utformar andra subkulturer än fyllgubbarna, oftast stående i konfliktförhållande till äldre berusningskulturer.

Syftet här är att i någon mån tränga in i det normsystem, som reglerar gubbarnas liv, att studera dess uppbyggnad och de faktorer som formar det. Då jag skrev denna uppsats, kunde jag inte finna någon tillförlitlig undersökning som ur etnologisk synvinkel betraktar fyllgubbarnas levnads-sätt. Därför blev jag tvungen att i stor utsträckning lita till mina egna iakttagelser, men främst har jag haft hjälp av registerkorten på ungkarlshotellen "Vale" och "Pelikanen", där bl.a. förseelser av olika art finns antecknade. Tonvikten läggs på varför man blir uppsagd från hotellen. Uppfattningen är den, att studiet av en rituell ordning kan bedrivas genom att iakttta avvikelser från denna. Det system som bär upp institutioner av ungkarlshotellens typ skiljer sig i vissa avseenden inte från det system som bär upp samhället i stort, men systemet blir mer påtagligt då individerna inte vill eller kan underordna sig det. Mina iakttagelser och slutsatser på grundval av mitt ringa material har sedermera i stort bekräftats av större vetenskapliga arbeten bl.a. av Lennart Grosin och Johan Norman och av Härje Åsander.

Historik

Hotell Vale och Hotell Pelikanen bör sättas in i sitt historiska sammanhang, så att lä-

saren lättare kan orientera sig i den typ av institutioner de utgör.

Enligt den erfarenhet som anställda och boende delgav mig samt enligt vad jag fann nedskrivet har Stockholms tidigare ungarshotell än mindre än idag uppfyllt de elementära krav en människa kan ställa på sin boendemiljö. De som i samtiden undersökte saken tycks alla ha kommit fram till ungefär samma brister:

1. Allmän nedlusing
2. Olika typer av annan ohyra
3. Dålig värmehållning
4. Små möjligheter till kroppshygien
5. Förvaringsutrymmen för boende saknades

Denna lista innehåller de mest påfallande bristerna, grovt generaliserade. Till dessa bör tilläggas att logihusen drevs efter krassa privatkapitalistiska principer. Det absurda i detta framkommer då man betänker, att de som bebodde logihusen var de som hade allra sämst ekonomi i samhället.

I tidigt nittonhundratalet var den sociala verksamheten mycket bristfällig. De utslagnas miljöer stimulerade till brottslighet och gav brottslingen utrymme för anonymitet. Det försupna trasproletariatet utgjorde ett påtagligt hot, vilket man ville kontrollera.

Innan Stiftelsen Söderhem bildades hade samhället passerat en del etappmål. Hälsovårdsnämnden fick sålunda år 1904 rättighet och skyldighet att övervaka logihusen. Ett ytterligare led i preludierna var K. Tengdahls motion om att staden själv skulle bygga och förvalta ett ungarshotell. Stadsfullmäktige godkände motionen och drätselkammaren utarbetade ett förslag som emellertid återförvisades.

År 1912 gjorde en grupp socialt intresserade personer en undersökning av läget på logihusen. Den omfattade de flesta av de i staden befintliga ungarshotellen och resultatet publicerades i Social Tidskrift år 1913. Undersökningen tillgick så att deltagarna klädde sig i lämplig klädsel och smetade sot i ansiktet och på händerna för

att smälta in i miljön. Sedan tog man systematiskt in på logihus efter logihus. Efter varje besök skrevs observationsrapporter som sedan låg till grund för den diskussion som startades 1913. Resultatet av debatten blev att man beslöt göra något för dem som bodde på logihusen, och den 8 december konstituerades Föreningen Söderhem med rektor C. Svedelius som ordförande. Stadsplan utarbetades av advokat A. Gard. Syftet med föreningen var att arbeta utan vinstkalkyl och främja ett bättre klimat på ungarshotellen genom att upprätta välskötta sådana. Stiftelsen fick av staten överta fastigheten Nytorpgatan 2. Lokalerna förbättrades successivt: väggar tätades och golv målades, varmvatten, wc, pissoirer, fasta porslinstvättfat, bättre belysning, avlusningsugnar m.m. installerades eller förbättrades. De av föreningen vidtagna åtgärderna mottogs positivt av allmänhet och press. Artiklar där föreningens verksamhet lovprisades blev införda i tidningarna. (Stockholms Dagblad 3/10 1919, Afton-tidningen 26/11 1919, Socialdemokraten 30/9 1915.) Logerare uttryckte sitt tack i Aftonbladet den 23/2 1915.

Det första världskriget förde med sig en svår bostadsbrist. Närmast efter kriget bedrev föreningen sin verksamhet i mer tillfälliga lokaler. Dessa försvann dock småningom. Istället öppnades Hotell Vale 1927 och Hotell Pelikanen 1929. Standarden var mycket hög i dåtidens ögon, med centralvärme, fjädrande sängar, tagelmadrasser, dunkuddar, nattskjortor etc.

För att få en schematisk bild av Stiftelsen Söderhems nuvarande verksamhet kan vi se på verksamhetsberättelsen 1971/72. 29 st. flerbäddsrums hade byggts om till tvåbäddsrums med förbättrad standard. Den traditionella julfesten på juldagens morgon besöktes av 300 gäster. Sjuksköterskor höll kostnadsfri mottagning två gånger i veckan och de hade 1 569 besök. 27 personer var anställda i stiftelsens tjänst. Inventarierna var försäkrade för 650 000 kr.

De som bor på hotellen Pelikanen och Vale är den typ av bostadslösa som registreras av Byrån för bostadslösa män, årligen ca

1. Hotell Pelikanen, Östgötagatan 38, öppnades 1929.

2 000 personer. De som i denna uppsats kallas fyllgubbar är emellertid väsentligt fler, då många av olika anledningar aldrig blir registrerade av byrån. Förmodligen finns det 2 000–5 000 fyllgubbar i Stockholm. När de inte bor ute på gatan eller i portar har de fyra ungarshotell att välja på. Denna bostadsform står näst längst ned bland institutionerna avsedda för fyllgubbar. I "botten" finns Skrubba och Ängshöjden som fungerar som uppsamlingsplatser där man bor en natt för att sedan slussas vidare till annan miljö. Ett pinnhål ovan

2. Ingången till Hotell Vale, som byggdes 1927. Adressen är Hagagatan 32. Foto Ingvar Lundkvist, Stadsmuseet.

3. Enkelrum på Hotell Pelikanen. Priset är 13 kr/natt (1977).

ungkarlshotellen kommer hotellhemmen som håller en klart högre standard. Överst finns inackorderingshemmen som anses vara den bästa boendeformen för fyllgubbarna. Socialmyndigheterna dirigerar dem till den boendeform man anser att de kan klara av.

Ordningen på hotell Pelikanen och på hotell Vale

Det bor vanligen flera män på rummen, med det finns också ett antal enkelrum för dem som ur hotellets synvinkel betraktas som skötsamma. På rummen där det bor fler, övervakar de boende varandra, vilket är bra för hotellen men mindre bra för gästerna ifråga. Övervakningen gäller allt beteende. Om någon uppträder annorlunda än sina rumskamrater blir det svårt. Det är t.ex. omöjligt att sluta supa utan att stöta sig med rumskamraterna.

Köken används i regel av flera rumsgäster. De har så pass många spisar att det inte uppstår något bråk om dem, men de smutsas starkt. Den stora nedsmutsningen gäller i övrigt hotellens alla utrymmen som toaletter, korridorer, hissar och sällskapsrum. Utan tvekan skulle hotellen smutsas ännu hårdare om inte gästerna övervakade varandra även utanför rummen. Den till synes viktigaste orsaken till att de boende i viss mån frivilligt upprätthåller ordning är att städrutinerna är fasta. Trots att gästerna själva håller en viss hygienisk disciplin är det nog så smutsigt då städerskorna kommer på morgonen. Hotell Pelikanen smutsas avsevärt mer än Vale, som har gäster som ligger under längre perioder på hotellet.

På båda hotellen finns sedan gammalt ett utvecklat system för utplacering av gäster. Gäster med likartade egenskaper eller yrken placeras i samma rum. Kamrater eller gäster som av olika anledning vill bo med varandra får självfallet detta. Det hör till bilden att de flesta gästerna kommer till hotellen med jämna mellanrum. Många av dem som är stamgäster flyttar från hotellen för längre eller kortare perioder men återkommer i flertalet fall. Det pågår också en

aktiv omflyttning av redan befintliga gäster på hotellen. Vid utplacering eller flyttning av gästerna tillämpas vissa regler. Principen är att ju närmare vaktmästarummet en gäst ligger, ju lättare är det att övervaka honom. På Hotell Pelikanen läggs de värsta busarna och nedsnuskarna på de nedersta våningarna, sedan ökar kvaliteten med våningarna uppåt. På Vale är däremot denna typ av hierarki inte lika påfallande.

Vissa kategorier av de boende är olyckligt hopfösta, t.ex. T-spritare tillsammans med utländska minoriteter. En mycket tragisk gruppering uppkom på Hotell Pelikanen, då en knivskärare som hotat och skurit sina rumskamrater successivt fick medboende som var lika brutala. Gruppen bestod av en utländsk minoritet, som genom sitt underläge var lätt att placera i samma rum. De kunde inte hävda sig genom annat än brutala handlingar, och det var dagligen bråk.

Gästerna på de båda hotellen tillåts ta emot besök när de så önskar, utom då hotellet städas. Hotell Pelikanen städas emellertid långa perioder under dagen, och där är det inte tillåtet att ta emot besök på nätterna. På Hotell Vale är varje våning låst, så om någon vill träffa en gäst måste besökaren först gå till vaktmästaren och be honom öppna. Hotell Pelikanen har en ext-

4. Innanför porten på Hotell Pelikanen ligger vaktmästarbåset, varifrån den på kvällen låsta glasdörren öppnas.

5. Posten till gästerna på Pelikanen sätts upp innanför en glastruta utom värdeposten, som hämtas personligen hos vaktmästaren. Mitt emot skåpet med post finns ett par telefonautomater.

ra dörr utanför vaktrumsfönstret, och vakten måste trycka på en knapp, innan besökaren kommer in. Dörren utanför vaktrumsfönstren är inte stängd dagtid utan stängs mot kvällen. På dagen är ändå hotellet väl övervakat. Nattetid hålls Hotell Pelikanen stängt men en vaktmästare finns på hotellet även då. Då har han tillfälle att sova om han så önskar. På Hotell Vale saknas vaktmästare om nätterna. Gästerna har egna nycklar, vilket ger dem större frihet.

Sedan värdeposten sorterats distribueras

dagens post. På Hotell Pelikanen sker det via ett skåp med glastruta, där gästerna ser sin post och hämtar den efter det att de lånat nyckel av vaktmästaren. På Hotell Vale går vaktmästaren en runda och delar ut posten på rummen. För att förhindra stöld hämtar gästerna personligen värdepost hos vaktmästaren. Telefonsamtalen kommer på båda hotellen till vaktmästaren. Han får sedan hämta gästen eller ringa på honom via lokaltelefonen kopplad till korridorerna. Telefon för utgående samtal finns utanför vaktmästarrummen.

6. I sällsapsrummet på tredje våningen i Pelikanen sitter Kalle och Bertil.

Förutom ett skåp i anslutning till köket och en liten garderob på rummet har gästen ingen möjlighet att förvara ägodelar. Att samla på sig ting är bara möjligt i de fall där gästen har enkelrum. Naturligtvis är sysslolösheten påfallande, då de boende inte kan samla på sig något materiellt att sysselsätta sig med. I allmänhet är ju aktiviteter knutna till någon form av ting. TV-tittande förekommer i sällsapsrummen. Reproducerad kvalitetskonst hänger utspridd på väggarna, som annars gör ett naket intryck. Bastu, tennisbord och stora

duschrum ligger i källarvåningarna.

Det finns inga iögonfallande förbudsskyltar upphängda på hotellen, åtminstone inga som inte är allmänna på andra institutioner. För många år sedan lät direktören hänga upp lappar som "På förekommen anledning...". Naturligtvis fungerade inte sådana anslag alls. Fyllgubbars oreglerade beteende är inte frivilligt utan snarast att betrakta som ett tecken på mental rubbning av okontrollerbar sort. Besträffning finns i två former: böter eller uppsägning från hotellen.

Det enda kontor som finns på hotellen är det som den verkställande direktören har i en av korridorerna på Hotell Pelikanen i bottenvåningen. Under den period jag arbetade på hotellet såg jag honom aldrig missbruka sin höga position. Gästerna såg honom mest skymta förbi och han åtnjöt en övermänsklig respekt. Den respekten är befogad då han kan upplösa och påbjuda beslut i många riktningar. Samtidigt kunde han på grund av sin speciella position bli föremål för aggressivitet av olika slag, särskilt då han var frånvarande. Mot personalen var han korrekt och mån om att hålla distans och balans i alla sammanhang.

Något om samspelets ordning

Jag vill i detta avsnitt ge prov på hur några rent konkreta situationer löper i de studerade hotellmiljöerna. Syftet är att genom spridda exempel på beteendesituationer och omständigheter kring situationerna ge en bild av hur individerna i miljöerna agerar.

På båda hotellen spelar vaktmästaren många roller. Han är institutionens polis, domare i tvister, kurator, kassör, springpojke, telefonvakt, utkastare, reparatör och städhjälp. Det går att räkna upp mer saker som tillhör vaktmästarnas sysslor, men lättast går det att beskriva hans funktion genom att säga att han gör allt det som inte direktören, husfrun och städerskorna gör. Detta med en vaktmästare som i sin dagliga aktivitet vistas i hotellens alla utrymmen och som har kontakt med boende och anställda i alla tänkbara och mindre tänkbara frågor, gör honom automatiskt till en nyckelperson i många situationer.

Den första kontakten med en ny gäst sker då denne skriver in sig. Gästen ombedes visa legitimationshandling. Här börjar samspelet mellan gäst och vaktmästare. Gäster som kommit in av misstag på hotellet i förhoppning om att det är ett vanligt hotell, vill i regel, åtminstone inför vaktmästaren, visa att de inte är sådana som bor på ungarshotell. Lågmålt, men ofta avvägt, så att de som står runtomkring tydligt hör, frågar gästen om något som klart

skall visa hans högre sociala position. Vanligen frågar han vaktmästaren om denne vill vara så vänlig och ringa något mer passande hotell och fråga om det finns ett rum ledigt. Att utföra sådana skådespel är också vanligt bland fyllgubbar. Somliga fyllgubbar spelar betydelsefulla vid kassan och på andra ställen genom att anta en finare social roll och spela den som i ett rent skådespel. Vanligen låtsas man tillhöra en yrkesgrupp med högre status. I fall där skådespelaren inte urartar grovt, får han behålla rollen inför personal och gäster. Gästen kan falla ur rollen och bli våldsam då han söker övertyga andra och sig själv. Då återstår utvisning. Iklädande av annan social status än den man representerar är vanligt bland fyllgubbar och det ovan beskrivna visar hur rollerna kan förmedlas.

Troligen identifierar fyllgubbar sig med högre statusroller för att kompensera ett misslyckande. Denna identifikation leder ibland över till att de helt tappat känslan för vilka roller som är de rätta. T-spritare och de som är mycket grovt alkoholiserade har ofta helt upplöst världsbild och oklara rollbegrepp. Kommunikationen med sådana människor är svår. Det tar lång tid att komma i kontakt med individer med söndersupen personlighet, då ingen roll fungerar självklart. Då man kommunicerar med en svårt alkoholskadad får man inta flera olika roller, annars blir man snart osams. Vaktmästare och de mindre skadade gästerna känner till detta och handskas med de skadade på det sätt som krävs. Folk som är mycket försupna klarar sig anmärkningsvärt ofta i de beskrivna miljöerna. Normalt finns det ingen anledning att kommunicera med de grovt försupna. De går mest för sig själva som sömngångare. Då de bryter mot systemet, ofta genom att lämna avföring eller annat olämpligt där det inte skall vara, i hissen, i korridorer, i sängen eller liknande, får de lämna hotellet.

Flertalet fyllgubbar gör ett trevligt intryck, dvs. personen som ligger bakom den psykiska snedvridningen. Man kan lugnt påstå att åtskilliga har intellektuella in-

7. Dubbelrum på Hotell Vale med garderob och tvättställ i ett förrum. Foto Ingvar Lundkvist, Stadsmuseet, 1977.

tressen, intressen som många gånger dyker upp i förträngd form och som sällan har utvecklats utan uttrycker en längtan till ett bättre liv. Man talar om sig själv med uttryck som: "Om jag bara fått chansen". Då man lyssnar till de öden som intellektuellt klarare gubbar redogör för, verkar det som om de aldrig fick någon chans. Gubbarna berättar gärna om det förflutna, även om det mesta handlar om dagar tyngda av arbete och försakelser. Spriten är befriaren.

Hur intas då spriten? Ett sätt är att dricka spriten individuellt i smygform. På lönedagar står det gubbar i allehanda skrymslen med en flaska. Denna form av superi är det inte mycket att orda om – den mer intressanta formen är gemensamhetsfesterna. Dessa lyser i sin torftighet och liknar till formen kulthandlingar. Spriten inhandlas mest enskilt men även kollektiva inköp förekommer. Festerna svetsar uppenbart samman gubbarna i grupper eller förstärker grupptillhörigheten. Det

finns oskrivna regler för hur man har rätt att delta i de små spritkollektiven. Naturligtvis varierar reglerna något mellan de olika grupperna, men likheterna är ändå många. Det finns inget inbjudningssystem. Tillgången på sprit är alltid knapp och det är främst detta som formar reglerna. Man blir inte bjuden om man inte har någon speciell relation till situationen. Det vanligaste är att man bidragit till tidigare samkväm, bor i rummet eller att man har kamratliga relationer till nyckelgestalter. Blir man bjuden är man tvungen att bjuda igen. Det vet alla, och man gör ett noggrant val innan man godtar ett erbjudande. De som inte är i stånd att bjuda tillbaka blir aldrig inbjudna till en fest. Ävsaknaden av kvinnor och begränsad tillgång till sprit är de två faktorer som främst formar festerna. Knappheten på sprit formar en krass beräkning av mängden och hur den distribueras. Frånvaron av kvinnor gör att inga allmänna konventionella mönster vid spritbruk tillämpas. På de övre våningarna på Pelikanen samt på vissa enskilda rum och på många flersängsrum på Hotell Vale hade man fester där en viss standard upprätthölls, som glas på borden och en korvbit att äta. Vanligast är dock att flaskan går från hand till hand.

Slutligen vill jag nämna något mer om de helt utslagna, de som nätt och jämnt kan tala. De vinglar alltid när de går, även då de inte har druckit. När man talar med dem sluddrar de och förstår endast mycket konkreta satser. T-spritare och sådana som dricker hårvatten har sjunkit längst ned i den hierarki som finns på hotellen. Fyllgubbar som är helt sönderslagna psykiskt och fysiskt är ständigt i det tillstånd som andra fyllgubbar är i då de är som mest fulla. Sinnesstämningarna växlar hastigt och rör sig från motpol till motpol. Hotellen ser inte gärna de mest söndersupna som gäster men på Pelikanen är de inte alls sällsynta. Då man samtalat med dessa gubbar måste man vara mjuk och följsam i sättet, ty ingen attityd är given. De brusar mycket lätt upp. Andra, som inte är så nedgångna, är även de potentiella "fiender" till sin om-

värld då de befinner sig i alkoholdimmornas töcken. Det extremt okontrollerade beteende som vissa fyllon uppvisar gör att den medvetna omgivningen kontrollerar sitt beteende desto mer noga. De som ofta besöker Hotell Pelikanen utan att vara gäster har utvecklat speciella strategier. En man som äger några varuautomater, som står utplacerade på Hotell Pelikanen, berättade att han brukar ge en och annan krona till gäster som säger att de lagt i pengar utan att få varor. Då mannen räknar pengarna i automaterna ser han att de ljugit. Genom att ge bort en och annan krona slipper han att få automaterna sönderslagna. För att få vakterna intresserade av att hålla ett öga på automaterna får de läskedrycker och varor. Män som kommer från polis och myndigheter för att rota i arkiven gömmer sig med en låda innehållande de aktuella registerkorten.

Ett utsnitt spärrkort

De gäster som utspärrats på kort tid eller för alltid kan indelas i kategorier allt efter den förseelse som anges på ett registerkort.

8. I automaten i vestibulen på Pelikanen säljs soppor, pannbiff, bönor, ägg, korv, fiskbullar m.m. Varje korridor har ett par kök.

Jag har gjort ett stickprov ur samlingen. Frånsett narkomani står alla "brotten" i samband med fyllgubbarnas förfall och har intresse som indikatorer på deras beteende. Då materialet blott upptar bokförda förseelser, inte samtliga, får det dock inte presas för hårt statistiskt. Jag särskiljer inte juridiska brott från sådana som är av etikettskaraktär. Dels för att medvetandet om gränserna är flytande hos flertalet fyllgubbar, dels för att skillnaden är hårfin. Samtidigt bör det påpekas att gubbarna inte begår sina "brott" frivilligt och medvetet planlagt.

Utsnittet

Totalt 223 personer

Finländare: 33

Andra utlänningar: 5

Lågstatusyrken: samtliga

Genomsnittsålder: 43 år

Äldst: 76 år

Yngst: 26 år

Kategorier

1. Skuld till hotellet: 28
2. Fysisk våldshandling: 25
3. Extremt snusk: 43
4. Extrem fylla: 30
5. Langare: 14
6. "Tjuvslafning": 10
7. Avvikande berusningsteknik: 18
8. Störande på rummen: 12
9. Provokativt beteende: 16
10. Stöld: 12
11. Annan orsak: 15

1. Skuld till hotellet

Hotellen är noga med att få in avgifter för logiplatserna. Priserna är relativt höga om man beaktar antalet logiplatser per rum. Sängarna står mycket tätt. För många logerare är det svårt att få in de kronor en sängplats kostar. De som åstadkommit skador utan att kunna ersätta dessa hamnar också under denna rubrik. Gäster som är kritiska och kan argumentera mot uppsägning avkrävs logiavgift vid något tillfälle då de saknar pengar. Det är ett effektivt

och smidigt sätt att bli av med alltför medvetna personer. Skuld till hotellet är den vanligaste förseelsen mot hotellet från logerarnas sida och är inte begränsad till någon speciell typ av logerare.

2. Fysisk våldshandling

Denna typ av förseelse är kategoribestämd, det är vissa som står för de mest våldsamma handlingarna. Småsaker räknas inte på ungkarlshotellen. Innan någon blir uppsagd har han spöat någon annan grundligt. De som blir uppsagda för våldshandlingar har i regel varit våldsamma flera gånger innan de blir uppsagda. Fysionomin och det allmänna beteendet gör att det går att bedöma vilka som kan förväntas bli våldsamma. Polisen behöver mycket sällan tillkallas, ty gästerna brukar hjälpa personalen. Det omvända förekommer också, personalen blir utsatt för hela gruppernas aggressivitet. Situationen är då mer kritisk och hjälp utifrån kan vara enda lösningen.

3. Extremt snusk

Sådana förseelser som inträffar ett fåtal gånger om året på vanliga hotell inträffar dagligen på ungkarlshotell. Kroppens alla utsöndringar återfinns ofta i sängar, i hissar och korridorer. Kamrater och personal gör ofta rent utan att göra väsen av förseelsen. Då personer är upptagna på spärrkorten för detta, är det sällan fråga om enstaka förseelser. Det är här oftast fråga om äldre personer på förfallets yttersta kant, som regelbundet bryter mot elementära renlighetskrav. Denna förseelse är mest begränsad till sådana som missbrukar T-sprit eller liknande.

4. Extrem fylla

Under denna rubrik samlas de som haft extrema fyllorgier på ett sådant sätt att andra gäster blivit störda. Det är inte möjligt att föra mycket oväsen utan att dra på sig klagomål, eftersom utrymmena är knappa och gästernas tolerans låg. De som hamnat under denna rubrik är sällan gamla, utan oftast är det fråga om yngre män

som fortfarande har en smula livsglädje eller hopp kvar. Vanligen är det fråga om nattliga fester. Extrem fylla är ett tämligen ringa hot mot hotellet, och uppsägning gäller i regel endast för kortare tid och endast i ytterlighetsfall.

5. Langare

Ibland, men inte påfallande ofta, grips langare på besök. De får omgående lämna hotellet. Om personalen påträffar spritlager i fastigheterna, så ringer man polisen. Langare är den grupp människor som sannolikt är minst välkommen till ungarshotell. Gästerna är dock i många fall direkt beroende av dem, ty de är ju spärrade på systembolagen. Då hanteringen sker på hotellet har langarna upprättat särskilda tillhåll i närheten. Platserna varierar med polisens motaktioner.

6. Tjuvslafning

Att "tjuvslafa" är att sova på hotellet utan att inregistrera bädd och att inte betala för sängplats. Det är inte nödvändigtvis så, att ungarshotellen har fler gäster som inte betalar än vanliga hotell. Även där förekommer ju att gäster smiter från hotellräkningen, vilket är relativt lätt, om man bara har litet bagage och hederligt utseende. Det på ungarshotell vanligaste skälet till att gäster sover i obetald bädd är att man i fyllan och villan blandar ihop tid och sammanhang. Fyllgubben vet inte riktigt var han bor för tillfället och lägger sig i en säng på ett bekant ungarshotell. På morgonen, när han påträffas av städerskorna, sannolikt utan pengar och med kläderna på, blir han uppsatt på ett spärrkort och får inte gästa hotellet på en tid.

7. Avvikande berusningsteknik

Narkomaner är illa sedda av både personal och gäster. Ingen kunde ge en förklaring till varför det var så. En förklaring är att annorlunda berusningsmedel sammanfaller med annorlunda berusningskultur. Det är inte bara bland "vanligt folk" som toleransen för avvikelser från grupp beteendet

är låg. Jag tror att det är narkomaners stil och intressen och inte själva narkomanin som irriterar.

8. Störande på rummen

Under denna rubrik står de som utövar pennalism över rumskamrater. Det är inte ovanligt att någon vill dominera över sina medboende. Denna typ av handling är kategoribestämd. De som hör hit brukar vara påfallande sadistiska och omöjliga att ha bland andra människor, men förseelsen måste även mer eller mindre ses som en produkt av den yttre miljön. Små rum och påträngande gemenskap ger formerna för de aggressiva handlingarna på ungarshotellen.

9. Provokativt beteende

Gäster som hotellet vill bli av med utan att de vill förklara varför sätts under den här rubriken. Det är gäster man inte tycker om av olika anledningar. Mest är det sådana som "kan ge svar på tal". Fyllgubbar förväntas vara ödmjuka och undfallande. Då de ställer krav är de "provokativa".

10. Stöld

Om fyllgubbar stjälar mer än andra är en fråga som är svår att besvara, men ett är säkert – de stjälar annorlunda. På ungarshotellen råder en kamp om knappa resurser. Det avspeglar sig i stöldernas typ. Flertalet stöld är ynkliga till naturen, och man undrar hur mycket medvetande som ligger bakom dem. Småpengar, cigaretter, spritskvättar är sådant som oftast stjäls. Vid ett tillfälle träffade jag en man som plockade ner hotellets konstreproduktioner. När hotellet upptar någon som tjuv på spärrkorten, är han i det närmaste kleptoman och har påträffats många gånger i gärning.

11. Annan orsak

Alla registerkort går inte att kategorisera tillfredsställande, då texten är allmänt ofattbar eller förseelsen den enda i sitt slag. Hit hör "pissböj", "självordskandidat"

och "fjant". Ett fåtal kort anger inget skäl för utspärrningen utan endast för hur lång tid denna gäller.

Reflektioner

Då man skriver om fenomen som berör de i samhället utstötta eller utslagna faller man lätt in i en moraliserande jarong åt något håll. Antingen kan man se fyllgubbar, tjuvar, knarkare och snarlika som "parasiter" som bör bestraffas, eller också är de "offer för ett hänsynslöst samhälle". Problemen är av moralisk karaktär och därmed möjliga att vinkla som man vill. Naturligtvis har jag en mening som alla andra, men uppfattningar av moraliskt slag är meningsfullast att ventiler i dialogform och inte i monologform. En uppsats är att uppfatta som en produkt från en givare till mottagare. Jag hoppas att läsaren förstår mig då jag inte nämnvärt tar upp moraliska frågor i samband med fyllgubbarna och deras liv.

Uppsatsen är självklart inte skriven för dem som är bekanta med miljöer, där fyllgubbar dominerar. För dem är innehållet alltför elementärt. Jag hoppas också att läsaren förstår mig då jag inte nämnvärt spekulerar i *varför* gubbarna super. Fyllgubbar är vanliga och lättillgängliga, så om man är intresserad av fylleriets orsaker kan man fråga gubbarna. De borde veta bäst.

Genom att skala bort två infallsvinklar, moraliserandet och spekulerandet om orsaken varför man super, hoppas jag ha kunnat teckna något av fyllgubbarnas beteende och de faktorer i närmiljön som formar det. Sannolikt skulle ingen människa reagera annorlunda än fyllgubbarna gör i deras speciella miljö och levnadssituation.

Om man vill missförstå samlingstermen fyllgubbar så är det lätt. Intuitivt tolkar vi termen rätt, men om vi vill precisera den kan det bli svårt. Kategorin rymmer många åldrar. De som går att utesluta är 20–25-åringarna. Utbildningen varierar stort men få är t.ex. studenter. Lågstatusarbeten dominerar helt. Bilden är tydlig. Trasproletariat är ett relevant ord även

idag, ehuru gruppen är relativt liten och annorlunda än tidigare.

Det går inte att finna någon med fyllgubbar jämförbar term för alkoholister i högre socialgrupper. Det vore intressant om man kunde utreda om alkoholister med hög social status uppvisar liknande moraliska avvikelser som fyllgubbar. Jag tror inte det. Vi bär sannolikt vårt sociala arv i uppgång som i fall. Den som har pengar drar inte på sig skulder, åtminstone inte för den dagliga sängplatsen. Stöld och snusk av den typ som förekommer i fyllgubbarnas liv är en produkt av miljön. Våldshandlingarna föds även de av trångboddhet och påtvingad gemenskap. Få av de normbrott som jag redovisar i listan över förseelser är tänkbara i andra sociala miljöer än av den beskrivna typen.

Källor och litteratur

Otryckta

Spärrkort på Hotell Pelikanen och Hotell Vale.

Tryckta

Alfvén, A., Ett 20-årigt socialt arbete, i Föreningen Söderhem 1914–1933. Sthlm [1933]. Ungkarlshotell och nattherbergen i Stockholm. [Stockholm] u.å.

Foto där ej annat angivits Bertil Höglund, Nordiska museet.

9. Korridor på Hotell Pelikanen.

Summary

Drunkards in two hotels in Stockholm

The editor of this essay worked for a brief period in two hotels for single men in Stockholm (the *Vale* and the *Pelikanen*). The essay is based mainly on the observations made during that period. The rooms are generally inhabited by more than one person.

There are fixed routines for cleaning up as well as other routines. The guests observe and check each other's behaviour. This leads to a certain orderliness but also to the fact that common bad habits are kept up more easily and become intensified.

Drunkenness is such a negative habit – the greatest problem of the men living in these hotels. The lodgers have little room at their disposal and so they cannot activate themselves with anything demanding space. Furthermore many of the guests only stay for a short while at the hotels. These and many other factors combine in forming an intellectually poor environment. The drunkards' pressed situation in life often

causes them to identify themselves with more gentile social strata whose living conditions are better.

Files are kept in the hotels where the reasons for drunkards having to leave the hotel are noted amongst other things. These reasons can be grouped into categories which to some extent describe the drunkards' situation and conditions in life.

1. Debt to the hotel.
2. Physical violence.
3. Extreme filth.
4. Extreme drunkenness.
5. "Bootlegging".
6. "Gatecrashing".
7. Abnormal means of intoxication.
8. Disturbance.
9. Provocative behaviour.
10. Theft.
11. Other reasons.